

Dejepis 6. ročník

Charakteristika predmetu

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiakov ako celistvých osobností a uchovávanie continuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historických skúseností či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou jej odovzdávania je predovšetkým postupné poznávanie takých historických udalostí, javov a procesov v čase a priestore, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej i celosvetovej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Žiaci si prostredníctvom dejepisu postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania, lebo chápanie, vnímanie a porozumenie historických procesov predstavuje jeden zo základných predpokladov komplexného poznávania ľudskej spoločnosti.

Dejepis vedie žiakov k vzťahu k vlastnej minulosti cez prizmu prítomnosti ako súčasť rozvíjania, korigovania, kultivovania a zachovávanania ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i vzťah k minulosti iných národov a etníc. Rovnako tak k pochopeniu a rešpektovaniu kultúrnych a iných odlišností ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenských. Má tiež prispievať k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Dejepis pripisuje dôležitosť aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

ISCED 2 – nižšie stredné vzdelávanie	
Názov predmetu:	DEJEPIS
Ročník:	šiesty
Časová dotácia:	1 h týždenne/33 h ročne
ŠVP:	1
ŠkVP:	1 h
Vyučovací jazyk:	slovenský

Hlavné ciele učebného predmetu

Žiaci

- nadobudnú spôsobilosť orientovať sa v historickom čase
- nadobudnú spôsobilosť orientovať sa v historickom priestore
- naučia sa čítať a používať dejepisnú mapu
- získajú základné vedomosti a spôsobilosti z oblasti vybraných historických udalostí, javov, procesov z národných a svetových dejín
- nadobudnú spôsobilosť pochopiť príčiny, priebeh a dôsledky historických udalostí
- získajú schopnosti poznávať históriu na základe analýzy primeraných školských historických písomných, obrazových, hmotných a grafických prameňov a sú schopní týmto prameňom klásť primerane adekvátne otázky
- rozvinú si komplex kompetencií – spôsobilostí, schopností rozvíjať a kultivovať kultúrny dialóg a otvorenú diskusiu ako základný princíp fungovania histórie i školského dejepisu v demokratickej spoločnosti
- osvoja si postupne spôsobilosť historickej kultúry ako schopnosti orientovať sa v mnohosti kultúrnych situácií, v ktorých sa stretávame s históriou

Metódy a formy

Odporúčania Pedagogicko-organizačných pokynov sú rozpracované v štandardoch a tematických plánoch predmetu.

Realizácia vyučovania prebieha prevažne v kmeňových triedach.

Učiteľ používa pri výučbe metódy:

- motivačné metódy (motivačné rozprávanie, motivačný rozhovor, motivačný problém, motivačná demonštrácia)
- aktivizujúce metódy (situačná metóda, kooperatívne vyučovanie)
- expozičné metódy (rozprávanie, vysvetľovanie, rozhovor, demonštračná metóda, inštruktáž)
- problémové metódy (projektová metóda, brainstorming)
- fixačné metódy (metódy opakovania a precvičovania pomocou úloh na pracovných listoch)
- diagnostické metódy (pozorovanie)

V predmete dejepis sa uplatňujú nasledovné **prierezové témy**:

- multikultúrna výchova
- osobnostný a sociálny rozvoj
- ochrana života a zdravia
- tvorba projektu a prezentačné zručnosti - sú integrované do jednotlivých tematických celkov.

Vzdelávací obsah je rozdelený na niekoľko tematických celkov:

OBRAZY PRAVEKEJ SPOLOČNOSTI

Pravek 3 hodiny

OBRAZY STAROVEKÉHO SVETA

Staroveký Orient 2 hodiny

Staroveké Grécko 2 hodiny

Staroveký Rím 11 hodín

OBRAZY STREDOVEKÉHO SVETA

Stredoveké štáty a spoločnosť 14 hodín

Obsahový štandard

OBRAZY PRAVEKEKEJ SPOLOČNOSTI

- Podnebie paleolitu, život, umenie a náboženstvo lovcov a zberačov
- domestikácia, prirodzená del'ba práce, Moravianska venuša
- Neolitická revolúcia, úrodný polmesiac, keramika, kultúrne plodiny
- meď, bronz, Kelti, Germáni, otroci, hrad, polyteizmus, megalit
- Chetiti, Skýti, halštat, latén, kurhany, Molpír, Kelti, Galovia, Belgovia, Briti, Bójovia, Helvéti, Kotíni, oppidum

OBRAZY STAROVEKÉHO SVETA

Staroveký Orient

- Riečne civilizácie, del'ba práce, Sumer, Babylon, Chetitská ríša, Fenícia
- Staroveký Egypt, Meni, Karnak, Amenhotep, monoteizmus, mumifikácia
- voda a život, mestské štáty, ich obyvateľstvo a organizácia, veda, vzdelanie, vznik písma

Staroveké Grécko

- Staroveká Sparta, olympijské hry
- Aténski zákonodarcovia, aristokracia, aténska demokracia
- Drakón, Solón, Peisistratos, Kleistenes, demokracia, ostrakizmus

Staroveký Rím

- kráľovská doba, Eneas, Etruskovia, Servius Tullius, rímska republika, konzul, liktor, patriciovia, plebejci, zákony 12 tabúl, senát, tribúni ľudu,
- res publica – vec verejná, rozmach Rímskej republiky, Pyrrhos, Kartágo, púnske vojny, bratia Gracchovci, bezzemok, diktátor, gladiátor, triumvirát, Spartakovo povstanie,
- Caesar, principát, Octavius, adoptívni cisári, Traján, Hadrián, Rímske légie, Limes Romanus a rímske tábory, žoldnier, Marcus Aurelius, Dioklecián, Konštantín Veľký, tetrarchia, Milánsky edikt.
- Sťahovanie národov, Huni, germánske kmene, Teodosius, rozdelenie Rímskej ríše, kultúra a architektúra Ríma, Koloseum, gladiátor.
- Korene a vznik kresťanstva, Židia a Starý zákon, Nový zákon a šírenie kresťanstva, Ježiš Kristus, apoštoli, evanjelium, biskup, pápež, koncil, Biblia

- Rodové spoločenstvá – kmene. Slovania, Germáni, nomádske kmene, stredovek, rod, kmeň.

OBRAZY STREDOVEKÉHO SVETA

Stredoveké štáty a spoločnosť

- rozpad Rímskej ríše, koniec antiky, začiatok stredoveku.
- Byzantská ríša, Justinián, Konštantínopol, schizma.
- Vznik novej viery, Mohamed, Alah, islam, korán, Mekka, Medina, mešita, hidžra. Arabské výboje, kalifovia. Arabská kultúra.
- Franská spoločnosť, Frankovia a Slovania, bitka pri Vogastiburgu, Karolovci.
- Najslávnejší Frank – Karol Veľký.
- Francúzsko, Hugo Kapet, Kapetovci, Filip IV. Pekný, avignonské zajatie pápežov, Storočná vojna, Jana z Arku.
- Vznik nemeckého cisárstva, Svätá rímska ríša, Oto I. Veľký.
- Anglicko, Alfréd Veľký, Viliam Dobyvateľ, Ján Bezzemok, Veľká listina slobôd, Veľká rada, parlament.
- Kráľ a jeho šľachtici. Šľachtici a poddaní. Feudum, vazal, léno, lénny systém
- šírenie kresťanstva, sila cirkvi, katolícka a pravoslávna cirkev.
- Šírenie kresťanstva v strednej Európe. Misia Konštantína a Metoda. Súperenie cirkevnej a svetskej moci. Kresťanstvo proti polmesiacu, križiacke výpravy, misionár.
- Uzavreté vidiecke sídla. sebestačné stredoveké sídla, roľníci .
- Stredoveké mesto. Spravovanie mesta a život v ňom. Centrá diaľkového obchodu, mešťania, mestská rada, richtár, mestské privilégia, remeselníci, cechy, kupci.
- Jeden deň stredoveku. Dĺžka života. Zmýšľanie a znalosti.
- Cirkev a kláštory, františkáni, benediktíni, Gregor Veľký, Tomáš Akvinský, latinčina.
- Mestská kultúra. Rytierska kultúra. hrad, univerzita, románsky a gotický sloh.

Výkonový štandard

OBRAZY PRAVEKEJ SPOLOČNOSTI

- Žiak vie opísať podnebie v paleolite, život prvých lovcov a zberačov.
- Žiak vie rozpoznať rozdiely v spôsobe obživy a života pravekých zberačov, lovcov a roľníkov.
- Žiak vie porovnať výhody a nevýhody kamenných a kovových nástrojov, resp. zbraní.
- Žiak vie zdôvodniť oddelenie remeselníkov od roľníkov.
- Žiak vie opísať náboženstvo a umenie prvých zberačov a lovcov.
- Žiak vie stručne charakterizovať spôsob života ľudí v neolite, spôsob obživy, bývania, odievania, náboženstvo.
- Žiak vie stručne opísať nástroje a predmety vyrábané z bronzu a medi, zmenu spoločnosti, nové poznatky a ich využitie, náboženstvo.
- Žiak vie vymenovať národy doby železnej v Európe, opísať vzhľad ich sídel, spôsob života a náboženstvo, vymenovať náleziská na Slovensku.

OBRAZY STAROVEKÉHO SVETA

Staroveký Orient

- Žiak vie stručne opísať spôsob života ľudí v najznámejších ríšach starého Orientu.
- Žiak vie stručne opísať spôsob života ľudí, načrtnúť kultúru a náboženstvo starovekého Egypta. Odhaliť vzťah medzi prírodnými podmienkami údolí veľkých riek a vznikom prvých štátov.
- Žiak vie analyzovať vnútorné členenie spoločnosti v mestskom štáte, zhodnotiť premeny a význam písma pre spoločnosť najstarších štátov, identifikovať poznatky obyvateľov najstarších štátov, ktoré nám slúžia dodnes.

Staroveké Grécko

- Žiak je schopný stručne opísať spôsob života v Sparte, priebeh olympijských hier, pozná ich mierové posolstvo i novodobé olympijské hry, paraolympiádu.
- Žiak vie porovnať vládu v starovekej Sparte a Aténach, definovať nové pojmy. Určiť hlavné znaky aténskej demokracie.

Staroveký Rím

Žiak vie/dokáže

- reprodukovať legendu o založení Ríma, opísať politické zriadenie a život Etruskov.
- stručne charakterizovať republiku ako štátne zriadenie Ríma, ovláda pojmy súvisiace s týmto spôsobom vedenia štátu.
- dokumentovať expanziu mestského štátu a jeho premenu v ríšu, definovať nové pojmy, opísať tri púnske vojny podľa mapy
- vymedziť hlavné znaky rímskej republiky, zdôvodniť premenu rímskej republiky na ríšu
- pojem triumvirát, vie stručne opísať I. a II. triumvirát a charakterizovať vládu Caesara
- rozumie pojmom principát, adoptívny cisár, pozná významných cisárov Ríma a ich významné počiny.
- stručne charakterizovať rímske légie, rozpoznať príčiny budovania rímskej hranice pozdĺž Dunaja, zostaviť stručný informačný materiál o živote v rímskych táboroch na našom území.
- charakterizovať vládu Marca Aurélie, pozná pamiatky na Slovensku súvisiace s obdobím Rímskej ríše, vysvetliť pojem tetrarchia,
- stručne charakterizovať vládu cisára Diokleciána a Konštantína Veľkého, pozná význam Milánskeho ediktu pre kresťanov
- rozpoznať príčiny budovania rímskej hranice pozdĺž Dunaja, zhromaždiť informácie o prítomnosti Rimanov na našom území
- zhrnúť príčiny zániku Rímskej ríše
- datovať a stručne charakterizovať príčiny rozpadu Rímskej ríše
- pozná dôležitosť gréckej a rímskej kultúry pre vytvorenie európskej kultúry
- stručne charakterizovať dejiny židovského národa
- ovláda príčiny prenasledovania kresťanov v Rímskej ríši, identifikovať hlavné rozdiely medzi Starým a Novým zákonom

OBRAZY STREDOVEKÉHO SVETA

Stredoveké štáty a spoločnosť

Žiak vie/dokáže

- datovať stredovek, stručne charakterizovať spôsob života Slovanov, Germánov a nomádskych kmeňov
- datovať Veľké sťahovanie národov, jeho dôvody, smer a kmene
- pozná vplyv sťahovania na existenciu Rímskej ríše, na zmenu spôsobu života ľudí medzi koncom antiky a začiatkom stredoveku
- stručne charakterizovať politiku Justiniána, pozná dôležitosť hlavného mesta Konštantínopol
- pozná okolnosti vzniku islamu, vie zdôvodniť príčiny rýchleho rozširovania islamu
- identifikovať odkaz arabskej kultúry pre európsku kultúru
- opísať okolnosti vzniku Franskej ríše, stručne charakterizovať fungovanie tejto ríše a vzťahy Frankov a Slovanov
- stručne charakterizovať územný a kultúrny rozmach Franskej ríše za vlády Karola Veľkého
- vymenovať nové štáty, ktoré vznikli po rozpade Franskej ríše, vie tiež pomocou mapy vymenovať ďalšie významné európske kráľovstvá
- stručne charakterizovať Francúzsko za vlády rodu Kapetovcov, rozumie pojmu avignonské zajatie pápežov
- datovať a stručne charakterizovať príčiny, priebeh, výsledky a dôsledky storočnej vojny
- stručne charakterizovať vznik, rozmach a rozpad Nemecka
- popísať vznik Anglicka, pozná panovníkov, ktorí zasiahli významne do jeho dejín, rozumie prepojenosti s Francúzskom. Chápe podstatu Veľkej listiny slobôd, uvedomuje si význam vzniku parlamentu
- charakterizovať nový vzťah medzi ľuďmi jednotlivých spoločenských vrstiev formujúcej sa stredovekej spoločnosti za pomoci schémy, pozná význam základných termínov typických pre feudalizmus.
- objasniť fungovanie stredovekej spoločnosti na základe vazalských vzťahov, identifikovať spôsob života a obživy jednotlivých sociálnych vrstiev stredovekej spoločnosti
- pozná spôsoby šírenia kresťanstva v nových európskych stredovekých štátoch
- stručne charakterizovať šírenie kresťanstva medzi Slovanmi, pozná misiu Konštantína a Metoda na Veľkej Morave, chápe podstatu križiackych výprav, ich príčiny i dôsledky
- stručne charakterizovať život stredovekých ľudí na vidieku, ich prácu, spôsob obživy, bývanie
- stručne charakterizovať život ľudí v stredovekom meste. Pozná spôsob samosprávy mesta, rozdelenie, postavenie i činnosť jednotlivých obyvateľov mesta.
- stručne charakterizovať každodenný život stredovekých ľudí, ich životnú úroveň, zmysľovanie, dĺžku ľudského života, cestovanie.
- zdôvodniť, prečo sa kláštory stali postupne hospodárskymi a kultúrnymi centrami, stručne charakterizovať stredoveké vzdelanie, typy vtedajších škôl.
- pozná život a správanie rytierov, opísať spôsob života na stredovekom hrade, pozná základné znaky románskeho a gotického slohu.
- zdôvodniť význam kláštora pre hospodárstvo a kultúru, vysvetliť fungovanie stredovekého mesta.

Učebné zdroje

Na hodinách dejepisu sa budú používať učebnice Letz: Dejepis pre 6. ročník základných škôl. Súčasťou učebných zdrojov budú aj ďalšie materiály pripravené učiteľom.

Hodnotenie predmetu

Hodnotenie a klasifikácia žiakov je súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu a bude realizovaná v súlade s aktuálnym Metodickým pokynom na hodnotenie žiakov základnej školy.

Zručnosť žiaka budeme hodnotiť známku s dôrazom na samostatnosť a správnosť zadaných úloh, na aktívne zapájanie sa do praktických činností, prezentáciu projektov, tvorbu vlastných referátov a ústnym skúšaním.

Oblasť hodnotenia:

- aktivita, zapojenie sa do činnosti
- snaha, usilovnosť
- samostatná práca – schopnosť samostatne hľadať riešenie
- práca v tíme
- tvorba projektu
- kontrola vedomostí

Na kontrolu a hodnotenie žiakov sa odporúčajú postupy:

1. verbálna forma kontroly – prezentovať poznatky žiaka na základe jeho odpovede. Hodnotiť podľa vzdelávacieho štandardu.
2. preverovať úroveň samostatnej práce žiakov – písomné testy, úroveň znalostí je vhodné hodnotiť prostredníctvom prezentácie projektov, referátov, súťaží či praktických zručností

Kritériá hodnotenia

- dbať na informatívnu, korekčnú a motivačnú funkciu hodnotenia
- dbať na pravidelnosť v hodnotení
- rešpektovať vekové a individuálne osobitosti žiaka
- pri priebežnom hodnotení prihliadať na jeho momentálnu psychickú i fyzickú disponovanosť
- pri súhrnom hodnotení objektívne hodnotiť kvalitu jeho vedomostí, zručností a návykov

Podklady na hodnotenie a klasifikáciu výchovno-vzdelávacích výsledkov získavať týmito metódami, formami a prostriedkami:

- sústavným diagnostikovaním žiaka,
- sústavným sledovaním výkonu žiaka,
- rôznymi druhmi skúšok /ústne i písomné/,
- analýzou výsledkov rôznych činností žiaka.